

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ І ЗАКАРПАТТЯ

29 липня минає 138 років з дня народження Галицького Митрополита Андрія Шептицького (1865-1944). Він, безумовно, заслужив бути свяченим, бо немає практично жодної ділянки суспільно-політичного життя Галичини в ХХ столітті, де б ми не зустрічалися з ділами чи, як хочемо, значним впливом його особи. Тісно переплетена поміж собою церковна і політична діяльність Андрія Шептицького, дає можливість відкрити його задуми, ідеали та дівня універсального значення, які не можна обмежити одним історичним явищем або ж окремим народом. В його особі містяться найцінніші цінності християнина-політика і єпископа Церкви Божої. Процес беатифікації і канонізації митрополита Андрія Шептицького, розпочатий ще в 1958 році, сприяв збиранню всієї документації, перш за все архівних джерел, які повинні відповідати на питання: чи є підстави, щоби Вселенська Церква визнала Митрополита Святим?

В 20-30-х роках між Східною Галичиною і Закарпаттям встановилися досить тісні стосунки. Необхідно відзначити, що особливо цьому сприяв митрополит Андрей Шептицький, який постійно акцентував увагу на тому, що галичани і закарпатці - кровні брати, діти єдиної матері - України. У 1922 р. Шептицький здійснив поїздку до США і в Нью-Йорку зустрівся з представником Підкарпатської Русі за океаном о.Костянтином Рожковичем. Останній, будучи духовним управителем організації "Соєдиненне", закликав до єдності закарпатців і галичан, бо, на його думку, "се родні браття, один народ, одна церков, одна мова, одна пісня і однакова доля" [1]. Андрей Шептицький "воззывал всех русинов до єдності, и тогда ми будем свободны, бо на свете є справедливость, яка мусить бити вимерена каждому народови..." [2]. Так передавала газета "Свобода" слова митрополита. Додамо тільки, що вони не втратили своєї актуальності й по сьогодні.

Саме "Свобода", яку очолював і визначав її ідейний зміст Августин Волошин, зробила найбільший внесок у висвітлення діяльності галицького митрополита. На її шпальтах ми знаходимо цілий ряд матеріалів з цього приводу. Так, 15 грудня 1927 р. у Львові проходила міжнародна конференція греко-католицького єпископату. Учасників її привітав і дав згоду взяти участь в ній митрополит Андрей [3]. Коли аналогічна конференція проходила в Римі, то для участі в ній запросили Шептицького. Один з квітневих номерів газети, перераховуючи видатних місіонерів Галичини, називав серед них і Шептицького. На думку редакції, він "вздвож і впоперек переїхав цілу Галичину, проповідуючи слово Боже..." [4]. "Свобода" в цілому ряді статей писала про велику і ширку

любов галичан до свого митрополита. Коли в Галичині святкували 20-ю річницю його діяльності, галичани вирішили "поставити у вашій шпиталь" на його честь. Газета писала, що для такої великої душі "ваша шпиталь" на серцю Ісуса найдостойніший дарунок ювілейній, шпиталь" [5].

Андрей Шептицький уважно слідував за становищем на Закарпатті. Для устійнення контактів він постійно мав у нашому краї своїх представників. Так, довіреною особою Шептицького на Закарпатті був єпископ Д.Няраді. Встановилися тісні контакти між А.Волошином і А.Шептицьким, двома відомими релігійними діячами того часу. Августин Штефан писав, що А.Волошин ще до початку першої світової війни звідто побував у Львові і мав розмови з Шептицьким. Коли в жовтні 1918 р. Закарпаття вибороло автономію, галицький митрополит відвідав богослужіння у Храмі Святого Юра з приводу створення Підкарпатської держави і Уряду. 30 листопада 1938 р. Волошин одержав листи від митрополита Андрея. Шептицький писав: "Трудно представити Вам ентузіазм і радість, з якою ціла наша суспільність, увесь український народ у Галичині, а особливо Церква і Духovenство прийняли Ваші відомість, що Ваша Ексцеленція обняли владу в Карпатській Україні. Уважасмо премудрим зарядженням Божого Провидіння, що Вас вибрано на провідника народів Закарпаття. Тому народові потреба й апостольської любови священика і мудрого проводу педагога, який би його виховував. Такого апостола, християнського педагога дав тому народові, дав нам усім Всевишній у Вашій особі. За страхом Господнім і втримуючи нераз відані, слідимо за кожним Вашим кроком, свідомі небезпек, якими ми з усіх сторін оточені, і безконечно важкого Вашого завдання.

Пересилаючи Вам найщиріші мої побажання, запевняю Вас при щоденні молитви мої за Вашу Ексцеленцію і за підданих Вашій владі наших братів за Карпатами. Нехай Всевишній веде Ваші кроки і нехай наповнює Вас божою премудрістю з небес, щоб Ви змогли повіреним Вам наряд допровадити до повної свободи і всестороннього добробуту" [6].

Після звернення А.Шептицького до всього цивілізованого світу з протестом проти переслідувань поляками українців у Галичині, патріотичні сили краю провели ряд акцій підтримки. На сторінках урядової газети "Нова свобода" з'являються десятки статей про важке, безправне становище українського населення Галичині. В одній із них говорилося, що "...поляки нечуваним способом нищать у своїй державі все, що українське. Нищать стрілецькі могили, розв'язують українські товариства, унеможливають удержання шкіл, насильством і обманом перетягують невідомих селян на латинський обряд, щоб таким чином скорше їх ополщити, а в останньому часі взялися до радикального нищення православних церков..." [7].

Учасники Маніфестаційних зборів 16 жовтня 1938 р. у Великому Народному прийняли резолюцію, в якій підтримали визвольну боротьбу українців Галичини: "Українці Закарпаття шлють гарячий привіт підкарпатським братам, що провадять героїчну боротьбу з найзлочиннішими агентами. Дякуємо їм за їх гарячу прихильність до наших змагань, за їх оборону наших прав. Віримо, що недалеко та хвилина, коли весь український Народ від Попраду аж до Кавказу, буде сам господарем на своїй землі, бо тільки в своїй хаті своя правда і сила і воля" [8].

Не припинялися контакти між цими двома великими мужами України і тоді, коли А.Волошин проживав у Празі. 28 липня 1941 р. Августин Волошин в листі до Андрея Шептицького висловив свої міркування щодо створення Українського Патріархату:

"Ваша Ексцеленціє, Милостивий Отче Митрополите! Передовсім сердечно вітаю Вашу Ексцеленцію з нагоди ювілею 40-літньої архієрейської служби, а особливо, що добрий Ісус допоміг Вам перейти найгіршу неволю наших часів і визволив Вас з большевизму для дальшої праці душевного відродження нашого народу.

При цій нагоді дозвольте мені піддати одну скромненьку думку.

Для здійснення загального бажання релігійного об'єднання нашого народу, чи не могли б Ви, Милостивий Отче Митрополите, з дозволом св. Отця, звернутися до компетентних репрезентарів української автокефальної церкви з пропозицією, приступлення їх до католицької церкви, так, щоб повстав наш український патріархат.

Українсько-католицький патріархат міг би заспокоїти всі серйозні домагання автокефалістів, а свята єдність з католицькою церквою додала б нашому народові таку моральну силу і підйору, яка принесла б нам найкращі вигляди культурного розвитку і забезпечила б нашу самостійність.

Працю церкви міг би значно підперти, крім інших інституцій, передовсім українсько-католицький університет, який мав би повстати у Львові, евентуально під веденням оо. Василіянів.

Молю Бога, щоб Вам дарував много сили і здоров'я для здійснення Ваших ідей.

Цілую Вашу руку з глибокою пошаною поздоровляю Вас
Ваш Син в Христі
Августин Волошин" [9].

11 грудня 1942 р. Августин Волошин, проживаючи в Празі (Под літками, 12) надіслав Андрею Шептицькому наступне привітання:

"Ваша Еміненціє, Високопреосвященний Отче Митрополите!
З нагоди дня св. апостола Андрея прошу прийняти і від мене вирази глибокого поклону, теплового поздоровлення і широго побажання всього найкращого.

Молно Бога, щоб дарував Вам много ласки, тілесної і душевної сили, дочекатися щасливого вирішення справ нашого народу, особливо жовної свободи для праці нашої Церкви між нашим добрим, але духовно занедбаним народом України.

Вірую, що Ваша благословляюча рука ще виправить туда много здібних працівників на славу Божу, для ширення правдивої цивілізації, що й буде підвалиною щасливішої будучности нашого народу.

Цілую руки і вручаюся св. молитвам.
Ваш покірний син в Христі Августин Волошин" [10].

Діяльність Андрея Шептицького високо оцінювали директор греко-католицької дівочої учительської семінарії в Ужгороді о.В.Лар, єпископ В.Такач і П.Гебей. Отець В.Лар пригадував, "що чув про Митрополита Шептицького вже в гімназії, описав незабутнім зістав для нього вислів каноніка, виховника богословія в Ужгороді, сьогодні єпископа Американських Русинів Кир Василя Такача. Він високо цинив Митрополита Шептицького. Одного дня, під час Першої світової війни, зайшли богослови до свого духовника о.каноніка В.Такача і найшли його в кімнаті дуже сумного, майже зі сльозами в очах. На запит, що сталося, - о.В.Такач сказав, що дуже сумус і болюче переживав постукування Тиси Пішти, прем'єра Мадярщини, який своїм розпорядженням посягнув на душу нашого народу, на святі речі - обряд і церковну мову, домагаючись зміни календаря і введення мадярської мови в Греко-Католицькій Церкві, щоб Службу Божу відправляти мадярською мовою в церквах Мукачівської єпархії. "Одинокий наш ритунок - це Львів, Митрополит Шептицький", - сказав накінець о. В.Такач, духовник богословської семінарії.

Отець Василь Лар оповідав, що після цієї заяви він та ще кілька богословів почали більше цікавитися Митрополитом Шептицьким та Греко-Католицькою Церквою в Галичині, хоч Мадяри забороняли всякі зв'язки, а навіть згадки про Галичину. Та Бог так дав, - каже В.Лар, - що по Першій світовій війні наш край, наша Мукачівська єпархія визволилась з-під панування Мадярів та під назвою Підкарпатська Русь прилучилась до ЦСР".

Митрополит А.Шептицький був добре обізнаний із релігійною ситуацією в Закарпатті. "Розмовляючи з Митрополитом, - пригадував о.В.Лар, - я переконався, що він ліпше знає і нашу Мукачівську єпархію, як ми самі. Митрополит з любов'ю говорив про наш нарід, про його глибоку релігійність, чесноту та природню інтелігенцію... Митрополит Андрей сказав, що у своїх молитвах усе згадує Закарпатську Україну. Знав про закарпатські відносини як політичні, так і культурні". Єпископ П.Гебей писав, що він разом з А.Волошином відвідав Львів, а коли вернулися, то із задоволенням оповідав, "що дуже вплинуло на нього це, коли у Львові почув, що вірні Мукачівської єпархії також українці, - що ми один народ з однією мовою, обрядом і вірою".

Сучасний історик церкви о.Атанасій Пекар із Риму відзначав: "... Як би то поживити церковнорелігійне життя в Мукачівській єпархії та спинити наступ московського православ'я. В тому часі Слуга Божий, на просьбу єпископа Гебея, вислав до Ужгорода сестер Василіянок для ведення бурси для дівчат". У своєму проповідному листі до Мукачівського пладики він писав: "Посилаю Вам найкращі організаційні сили, які маю тут в Галичині, щоб тільки Вам допомогти!". У 1928 р. А.Шептицький побував на Закарпатті на Чернечій горі біля Мукачева і виголосив проповідь на тему: "Стійте у вірі!". Натовп прочан із захопленням слухав палкі слова митрополита. Всі тішилися, що могли почути голос "нашого Мойсея!". А були й такі, що говорили: "Не гадаю, якщо вже і вмру!". Таким було ставлення найкращих представників закарпато-української інтелігенції до Митрополита Андрея Шептицького.

1. Свобода. - 1922. - 12 листопада.
2. Там само.
3. Там само. - 1927. - 18 грудня.
4. Там само. - 20 квітня.
5. Там само.
6. Нова свобода. - 1938. - 20 листопада.
7. Там само. - 9 жовтня.
8. Там само. - 18 жовтня.
8. Центральний Державний Історичний Архів України у Львові, ф. 201, оп. 17, спр. 221, арк. 90.
9. Там само, арк. 91.